DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 13 mars 2008 *

I mål C-446/05,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Tribunal de première instance de Bruxelles (Belgien), avdelningen för mindre brottmål, genom beslut av den 7 december 2005, som inkom till domstolen den 14 december 2005, i brottmålet mot

Ioannis Doulamis,

ytterligare deltagare i rättegången:

Union des Dentistes och Stomatologistes de Belgique (UPR),

Jean Totolidis,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C.W.A. Timmermans samt domarna K. Schiemann, J. Makarczyk (referent), J.-C. Bonichot och C. Toader,

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: Y. Bot,
justitiesekreterare: R. Grass,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Ioannis Doulamis, genom E. Koeune, avocat,

— Belgiens regering, genom A. Hubert, i egenskap av ombud,

— Italiens regering, genom I.M. Braguglia, i egenskap av ombud, biträdd av P. Gentili, avvocato dello Stato,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom F. Arbault, O. Beynet och K. Mojzesowicz, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 22 november 2007 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande rör tolkningen av artikel 81 EG, i förening med artikel 3.1 g EG och artikel 10 andra stycket EG.

2 Begäran har framställts i ett brottmål mot Ioannis Doulamis, som är tandtekniker. Han står åtalad för att ha brutit dels mot bestämmelserna om utövande av tandläkaryrket och om utövande av läkekonst, dels mot lagstiftningen om reklam på tandvårdsområdet.

Tillämpliga bestämmelser

3 Enligt artikel 3 i den belgiska lagen av den 15 april 1958 om reklam på tandvårdsområdet (loi relative à la publicité en matière de soins dentaires, *Moniteur belge* av den 5 maj 1958, s. 3542) (nedan kallad lagen av den 15 april 1958) är handlingar som strider mot artikel 1 i samma lag straffbelagda. Artikel 1 i lagen har följande lydelse:

”Det är förbjudet att göra någon som helst direkt eller indirekt reklam i avsikt att behandla eller tillhandahålla behandling av sjukdomar, skador eller missbildningar i mun och tänder som utförs av en behörig eller icke-behörig person i Belgien eller utomlands, bland annat genom skyltning eller skyltar, inskrifter eller namnskyltar som kan vara vilseledande beträffande den angivna verksamhetens rättsliga art, eller genom prospekt, cirkulär, flygblad, broschyrer, press, radio och film, genom löfte om eller beviljande av alla sorts förmåner såsom rabatter eller gratis patienttransporter, eller genom kundvärvare eller hemförsäljare.

Det skall inte anses som reklam i enlighet med denna artikel när sjukhus och poliklinik er som är anslutna till en försäkringskassa upplyser berörda patienter om mottagningstider, namnen på driftsansvariga personer och ändringar som görs i detta avseende.”

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

4 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Ioannis Doulamis står åtalad för att bland annat ha gjort reklam i en telefonkatalog för ”Dentallaboratorium Jean DOULAMIS” och ”Tandvårdsklinik Jean DOULAMIS”. Sådan reklam är förbjuden enligt lagen av den 15 april 1958. Den ena annonsen publicerades i den del av telefonkatalogen som rör dentallaboratorier och den andra i den del som rör tandvårdskliniker. Annonserna innehöll sakliga upplysningar, som till exempel vilka tjänster som tillhandahölls vid de två inrättningarna samt telefonnummer och öppettider.

5 Vid den hänskjutande domstolen har Ioannis Doulamis anfört att reklam är ett oumbärligt instrument för den fria ekonomiska konkurrensen. Han har gjort gällande att åtalet mot honom för att ha gjort reklam på tandvårdsområdet skall ogillas. Till stöd för detta har han åberopat artiklarna 10 EG och 81 EG i förening samt domen av den 21 september 1988 i mål 267/86, Van Eycke (REG 1988, s. 4769; svensk specialutgåva, volym 9, s. 587), av vilken framgår att medlemsstaterna har en skyldighet att inte vidta eller bibehålla åtgärder som kan leda till att de konkurrensregler som är tillämpliga på företag förlorar sin ändamålsenliga verkan.

6 Ioannis Doulamis har i detta avseende hävdat att mot bakgrund av den verksamhet som utövas vid den tandvårdsklinik som han äger, uppfyller kliniken kraven för att utgöra ett ”företag” i den mening som avses i artikel 81 EG, vilken är tillämplig på fria yrkesutövare. Den hänskjutande domstolen är benägen att anse att Ioannis Doulamis har handlat inom ramen för fri yrkesutövning samt i egenskap av den som driver och äger en tandvårdsklinik.

7 Den hänskjutande domstolen har angett att det av artikel 3.1 g EG, artikel 10 andra stycket EG och artikel 81 EG i förening förefaller framgå att en medlemsstat inte får vidta eller bibehålla åtgärder som kan leda till att de konkurrensregler som är tillämpliga på företag förlorar sin ändamålsenliga verkan.

8 Den har i detta avseende anfört att det inte kan uteslutas att bestämmelserna i lagen av den 15 april 1958 kan påverka den fria handeln mellan medlemsstaterna, eftersom de skulle kunna motverka förverkligandet av målen med en inre marknad mellan dessa stater.

9 Den hänskjutande domstolen har därvid hänvisat till punkt 89 i generaladvokaten Jacobs förslag till avgörande inför domen av den 12 september 2000 i de förenade målen C-180/98–C-184/98, Pavlov m.fl. (REG 2000, s. I-6451), och anfört att de fria yrkenas heterogena karaktär och de särdrag som kännetecknar de marknader där de utövas innebär att det förefaller nödvändigt att från fall till fall bedöma huruvida en inskränkning av handlingsfriheten medför – på den berörda marknaden – en begränsning av konkurrensen i den mening som avses i artikel 81 EG, vid behov med beaktande av andra bestämmelser i EG-fördraget, såsom artiklarna 152 EG och 153 EG, vilka rör skydd för folkhälsan respektive konsumentskydd.

10 Den hänskjutande domstolen har slutligen hänvisat till Europeiska gemenskapernas kommissions meddelande av den 9 februari 2004 om konkurrensen inom sektorn för fria yrken (KOM (2004) 83 slutlig), och påpekat att det av detta framgår att reklambegränsningar på området för dessa yrken skadar den fria konkurrensen.

11 Tribunal de première instance de Bruxelles har mot denna bakgrund beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Skall artikel 81 EG, i förening med artikel 3.1 g EG och artikel 10 andra stycket EG, tolkas på så sätt att den utgör hinder för nationell lagstiftning, i förevarande fall [lagen av den 15 april 1958], som innehåller ett förbud (för envar och) för den som tillhandahåller tandvård, som fri yrkesutövare eller på en tandvårdsmottagning, att göra någon som helst direkt eller indirekt reklam inom tandvårdsområdet?”

Prövning av tolkningsfrågan

Upptagande till sakprövning

12 Den belgiska och den italienska regeringen ställer sig tveksamma till huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning.

13 Domstolen vill härvid erinra om att det följer av fast rättspraxis att det – inom ramen för det samarbete mellan EG-domstolen och de nationella domstolarna som har inrättats genom artikel 234 EG – uteslutande ankommer på den nationella domstol vid vilken tvisten anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet att, mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet som är anhängigt vid den domstolen, bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EG-domstolen. Om de frågor som ställts avser tolkningen av en gemenskapsrättslig bestämmelse är EG-domstolen således i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande (se dom av den 13 mars 2001 i mål C-379/98, PreussenElektra, REG 2001, s. I-2099, punkt 38, och av den 19 februari 2002 i målC-35/99, Arduino, REG 2002, s. I-1529, punkt 24).

14 I undantagsfall ankommer det emellertid på EG-domstolen att – för att pröva sin egen behörighet – granska de omständigheter under vilka den nationella domstolen har framställt sin begäran om förhandsavgörande. EG-domstolen har endast möjlighet att underlåta att besvara en tolkningsfråga som en nationell domstol har ställt då det är uppenbart att den begärda tolkningen av gemenskapsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen eller när frågan är hypotetisk eller när domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga förhållandena som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se bland annat domen i det ovannämnda målet Arduino, punkt 25, och dom av den 21 februari 2008 i mål C-425/06, Part Service, REG 2008, s. I-897, punkt 34).

15 Inget av dessa villkor är dock uppfyllt i det nu aktuella målet.

16 De faktiska omständigheter och de nationella bestämmelser som utgör bakgrunden till den fråga som ställts framgår nämligen av beslutet om hänskjutande. Dessutom har den hänskjutande domstolen på ett tydligt sätt redogjort för varför den är osäker på hur gemenskapsrätten skall tolkas och varför den anser det nödvändigt att ställa en tolkningsfråga till EG-domstolen.

17 Begäran om förhandsavgörande från Tribunal de première instance de Bruxelles kan således tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

18 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 81 EG, i förening med artikel 3.1 g EG och artikel 10 andra stycket EG, utgör hinder mot sådan nationell lagstiftning som lagen av den 15 april 1958, som innehåller ett förbud för envar och för den som tillhandahåller tandvård, som fri yrkesutövare eller på en tandvårdsmottagning, att göra någon som helst reklam inom tandvårdsområdet, i den mån en sådan lagstiftning kan skada den fria konkurrensen.

19 Av fast rättspraxis framgår att även om artiklarna 81 EG och 82 EG endast omfattar företags beteenden och inte avser lagar och andra författningar som antagits av medlemsstaterna, medför dessa bestämmelser, jämförda med artikel 10 EG, i vilken en skyldighet att samarbeta föreskrivs, emellertid att medlemsstaterna inte får vidta eller bibehålla åtgärder – inte heller i form av lagar eller andra författningar – som kan leda till att de konkurrensregler som är tillämpliga på företag förlorar sin ändamålsenliga verkan (se dom av den 5 december 2006 i de förenade målen C-94/04 och C-202/04, Cipolla m.fl., REG 2006, s. I-11421, punkt 46).

20 Domstolen har slagit fast att det utgör en överträdelse av artiklarna 10 EG och 81 EG om en medlemsstat antingen påbjuder eller främjar kartellbildning som strider mot artikel 81 EG eller förstärker verkningarna av sådana karteller, eller när medlemsstaten fråntar sina egna bestämmelser deras offentligrättsliga karaktär genom att delegera ansvaret för att besluta om ingripanden av ekonomiskt intresse till privata aktörer (domen i de ovannämnda förenade målen Cipolla m.fl., punkt 47).

21 En sådan lag som lagen av den 15 april 1958, i den mån den förbjuder den som tillhandahåller tandvård att göra någon som helst direkt eller indirekt reklam inom tandvårdsområdet, omfattas emellertid inte av någon av de situationer där artikel 81 EG, i förening med artikel 10 EG, är tillämplig.

22 Som generaladvokaten har påpekat i punkt 71 i sitt förslag till avgörande, finns det nämligen inte något som visar att lagen av den 15 april 1958 främjar, stärker eller kodifierar en kartell eller ett beslut av en företagssammanslutning. Det framgår inte heller av beslutet om hänskjutande att den aktuella lagbestämmelsen har fråntagits sin offentligrättsliga karaktär genom att den berörda medlemsstaten har delegerat ansvaret för att besluta om ingripanden av ekonomiskt intresse till privata aktörer.

23 Även om det antas att Ioannis Doulamis i sin egenskap av ägare till en tandvårdsklinik skulle kunna anses utgöra ett ”företag” i den mening som avses i artikel 81 EG, såsom denna artikel har tolkats av domstolen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 1991 i mål C-41/90, Höfner och Elser, REG 1991, s. I-1979, punkt 21, svensk specialutgåva, volym 11, s. I-135), framgår det inte av beslutet om hänskjutande att det i det nu aktuella fallet föreligger någon form av avtal mellan företag, beslut av en företagssammanslutning eller samordnat förfarande som kan påverka handeln mellan medlemsstater och som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen inom den gemensamma marknaden.

24 Tolkningsfrågan skall följaktligen besvaras på så sätt att artikel 81 EG, i förening med artikel 3.1 g EG och artikel 10 andra stycket EG, inte utgör hinder mot sådan nationell

lagstiftning som lagen av den 15 april 1958, som innehåller ett förbud för envar och för den som tillhandahåller tandvård, som fri yrkesutövare eller på en tandvårdsmottagning, att göra någon som helst reklam inom tandvårdsområdet.

Rättegångskostnader

25 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

Artikel 81 EG, i förening med artikel 3.1 g EG och artikel 10 andra stycket EG, utgör inte hinder mot sådan nationell lagstiftning som lagen av den 15 april 1958 om reklam på tandvårdsområdet, som innehåller ett förbud för envar och för den som tillhandahåller tandvård, som fri yrkesutövare eller på en tandvårdsmottagning, att göra någon som helst reklam inom tandvårdsområdet.

Underskrifter